

KNJIŽNA POROČILA IN OCENE

Marentič Janez ing., Slovenska vas pod kapitalističnim jarmom. Uredil ing. Jože Levstik. Izdala Kmečka knjiga. Ljubljana 1957. 8°. 174 str.

Knjiga je dokument o smotrnem raziskovanju socialnih vprašanj zlasti na vzhodnem slovenskem podeželju, ki ga je za čas med obema vojnama opravil član CK KPS in njegove kmečke komisije, agronom J. Marentič. Po rodu iz belokranjske izseljenske rodbine je v otroški dobi izgubil starše, ki so pustili zdravje na delu v Severni Ameriki. Po gimnaziji v Ljubljani je končal leta 1934 agronomsko fakulteto v Zagrebu. V srednji in na visoki šoli je vodilno sodeloval v naprednem gibanju in od 1930 zbiral gradivo za pričujočo študijo, ki jo je napisal leta 1936. Tuberkuloza mu je leta 1942 ugasnila luč življenja. Ob štiridesetletnici oktobrske revolucije je njegov visokošolski sodelavec in prijatelj prof. ing. J. Levstik uredil rokopis za izdajo, približal v toplem predgovoru bralcu avtorjevo osebnost in ga vpeljal v politično kmečko delo KP ter v avtorjevo politično življenje s ponatisom članka Vlada Kozaka »Nekaj o delu Partije med slovenskim kmečkim ljudstvom v predvojni dobi« iz »Dela«, 1949, št. 5.

Marentič začneja analizo slovenske vasi s pogledom na njeno zgodnje-fevdalno avtarkijo, ki jo nadaljuje z razkrivanjem proizvodjalnih, kreditnih, prometnih in trgovskih vplivov kapitalizma na našo vas, se pravi z obravnavanjem njene socialne diferenciacije in vedno očitnejše razlike med malim kmetom in velikim posestnikom, ki je vodila do proletarizacije malega kmeta. S kapitalizmom povezana proletarizacija vasi se je kazala v propadanju kmetij, nespособnosti za investiranje, izseljevanju kmetov, izčrpanju plodne zemlje, nazadovanju živine in gozdov in do vse nižje življenjske ravni kočarjev in malih kmetov, ki so imeli iste koristi kot industrijsko delavstvo, saj so bili za življenje skupaj navezani na mezno delo. Vaški proletariat je imel leta 1931 pri 76 % kmečkega prebivalstva 29 % zemlje; srednje kmete (10–30 ha) s 27 % zemlje je 25 let med obema vojnama skoraj uničilo, jih tako približalo kočarjem in malim kmetom ter ločilo od gruntarjev in veleposestnikov. 8 % gruntarjev in veleposestnikov je imelo 44 % zemlje, obvladovalo vse gospodarsko in politično življenje vasi in imelo iste koristi kakor industrijski kapital. Kapitalizem je s socialno diferenciacijo slovenske vasi v kočarje, male in srednje kmete kot večinski sloj in pa v velike posestnike kot manjšinski sloj pripeljal do interesne enotnosti malega, a večinskega kmečkega prebivalstva z delavstvom.

Marentičeva študija o slovenski vasi pod kapitalističnim jarmom je pisana programsko, didaktično prepričljivo in s posebnim upoštevanjem belokranjskih razmer.

»Mursko boljševisko republiko« (prim. str. 15–17) V. Tkaleca je nadrobno in dokončno prikazal M. Kokolj v »Svetu ob Muri« (II. M. Sobota 1957, str. 264 do 270).

Franjo Baš

